

[Електронний ресурс] / А. Аваков.

5. Адміністративна (поліцейська) діяльність органів внутрішніх справ: загальна частина : підручник / за ред. В. В. Коваленка, Ю. І. Римаренко, В. І. Олефір. – 2-ге вид. – Київ : Директ Лайн, 2012. – 816 с.

6. Адміністративна діяльність : навч. посіб. / М. В. Ковалів, З. Р. Кісіль, Д. П. Калаєнов та ін. – Київ : Правова єдність, 2009. – 432 с.

Пісоцька Каріна Олександрівна
викладач кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ

Запорукою ефективного функціонування будь-якого нормативно-правового акту є постійне вивчення їх прогалин, вдосконалення механізму їх застосування та застосування нових показників оцінювання ефективності. Так, внаслідок реформування органів міліції та створення нового органу правопорядку – Національної поліції, були утворені підрозділи ювенальної превенції. Основна мета новоствореного підрозділу (у порівнянні з колишніми підрозділами КМСД) не змінилась – захист прав і законних інтересів дітей залишається фундаментом діяльності правоохоронних органів. Але відбулося переформатування основних напрямів роботи підрозділів. Адже завданням держави є постійне розширення та поглиблення змісту законодавства в сфері захисту прав дітей. Так створення підрозділу ювенальної превенції у структурі Національної поліції України було прийнято в серпні 2015 року, але досить довгий час залишалися в невизначеному статусі, адже наказ про створення Управління ювенальної превенції було підписано тільки в липні 2017 року, а ще згодом, у 2018 році, вступила в дію відомча Інструкція з організації роботи даних підрозділів поліції.

Адміністративно-правова діяльність підрозділів ювенальної превенції (далі – підрозділи ЮП) регулюється за допомогою багатьох нормативно-правових актів. Так, існує декілька рівнів у системі законодавства, що окреслюють організаційно-правові питання щодо профілактики адміністративних правопорушень залежно від їхньої юридичної сили, змісту, дії в просторі, часі та за колом осіб, а саме: 1) міжнародно-правові акти, які стали частиною національного законодавства, оскільки ратифіковані Верховною Радою України; 2) Конституція України – нормативний акт вищої юридичної сили, політико-правовий за своєю сутністю, що визначає найбільш важливі аспекти протидії правопорушенням, захисту прав, свобод громадян, забезпечення правопорядку тощо; 3) закони України, в тому числі кодифіковані, наприклад, КУпАП, які визначають організаційні засади профілактичної роботи та протидії правопорушенням; 4) підзаконні нормативні акти, що передбачають форми й методи, порядок роботи підрозділів поліції як суб'єктів профілактики адміністративних проступків [1]. Отже, розглянемо їх коротко в вищевикладеній послідовності.

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про Національну поліцію» у своїй діяльності поліція керується міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Також ст. 9 Конституції України зазначає, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України.

В адміністративно-правову основу діяльності Національної поліції покладено міжнародні правові норми, що містяться в: 1) Рекомендації Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики», ухваленій комітетом міністрів 19 вересня 2001 р. на 765-му засіданні заступників міністрів; 2) Кодексі поведінки на посадових осіб із підтримання правопорядку від 17 грудня 1979 р.; 3) Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи № 690 (1979) «Про Декларацію про поліцію»; 4) Декларації Міжнародної організації праці про основоположні принципи в сфері праці та механізм її реалізації, прийнятій Генеральною конференцією Міжнародної організації праці на 86-й сесії [1]; 5) Загальній декларації прав людини прийнятій Генеральною Асамблеєю ООН від 10 грудня 1948 р.; 6) Декларації про ліквідацію всіх форм расової дискримінації прийнятій Генеральною Асамблеєю ООН від 20 листопада 1963р.; 7) Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність,

видів поведження і покарання від 09 грудня 1975р.; 8) Конвенції про права дитини прийнятій Генеральною Асамблеєю ООН від 20 листопада 1989 р., 9) Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства від 25 жовтня 2007 р., 10) Європейської конвенції про здійснення прав дітей від 25 січня 1996 р. та інші.

Отже, підрозділи ЮП Національної поліції України, під час виконання своїх завдань, керуються багатьма міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Конституція становить основу системи і змісту всіх джерел права у нашій державі. Виконуючи свої завдання, поліцейські підрозділів ЮП керуються ст. 3 Конституції України, згідно якої людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Підрозділи ЮП, виконуючи покладені на них обов'язки, відповідно до положень ст. 19 Конституції України зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України, а також ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством.

Всі діти є рівними у своїх правах, а будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються за законом, а тому поліцейські під час виконання службових завдань повинні вживати заходи щодо запобігання та протидії домашньому насильству, вчиненому дітьми та стосовно них, жорстокому поведженню з дітьми, а також вживати заходи для запобігання і припинення стосовно дитини будь-яких протиправних діянь.

Отже, Конституція України є правовим підґрунтям в діяльності підрозділів ЮП Національної поліції України, а також є базою для подальшого розширення та поглиблення змісту ювенального законодавства.

Продовжуючи аналіз нормативної бази, що регулює адміністративно-правову діяльність підрозділів ЮП, серед основних законів України слід виокремити такі законодавчі акти: Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984, закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015, закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017, закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18.12.2018, закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» від 24.01.1995 та інші.

Закон України «Про Національну поліцію» (далі – Закон) є базовим в діяльності поліцейського, адже він визначає статус Національної поліції в системі органів державної влади. Так, відповідно до ст.1 Закону, Національна поліція України – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Провідне місце в адміністративно-правовій діяльності підрозділів ЮП Національної поліції України займає Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (далі-Закон). Даний Закон встановлює організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства [2].

Відповідно до ст.10 Закону уповноважені підрозділи Національної поліції України є уповноваженими органами, на які покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, а саме: 1) виявлення фактів домашнього насильства та своєчасне реагування на них; 2) прийом і розгляд заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства, у тому числі розгляд повідомлень, що надійшли до кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, вжиття заходів для його припинення та надання допомоги постраждалим особам з урахуванням результатів оцінки ризиків у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спільно з Національною поліцією України; 3) інформування постраждалих осіб про їхні права, заходи і соціальні послуги, якими вони можуть скористатися; 4) винесення термінових заборонних приписів стосовно кривдників; 5) взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи в порядку, визначеному законодавством; 6) здійснення контролю за виконанням кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству протягом строку їх дії; 7) звітування центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про результати здійснення повноважень

у цій сфері у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Ще один стрижневий закон, який займає провідне місце в ході застосування превентивних заходів підрозділами ЮП є закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» (далі-Закон) від 24.01.1995. Він закріплює правові основи діяльності органів і служб у справах дітей та спеціальних установ для дітей, на які покладається здійснення соціального захисту і профілактики правопорушень серед осіб, які не досягли вісімнадцятирічного віку. Відповідно до положень Закону, уповноважений підрозділ органу Національної поліції є органом, який здійснює соціальний захист дітей і профілактику правопорушень останніх [4]. Так Закон встановлює основні обов'язки підрозділів ЮП в сфері соціального захисту і профілактики правопорушень серед дітей.

Суттєве значення серед нормативних засад, що застосовують ювенальні поліцейські в адміністративно-правовій діяльності є Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі-КУпАП). За вчинення адміністративних правопорушень до неповнолітніх може застосовуватись адміністративна відповідальність у вигляді адміністративного стягнення, яке застосовується з метою виховання особи.

Базовим підзаконним нормативним актом, що передбачає форми й методи, порядок роботи підрозділів поліції як суб'єктів профілактики адміністративних проступків є Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України від 19.12.2017 (далі-Інструкція).

Значний обсяг в організації діяльності ювенальної поліції припадає на забезпечення профілактики адміністративних і кримінальних правопорушень серед дітей. Процес, який охоплює як разові, так і довгострокові заходи, включає загальну та індивідуальну профілактику. Непорозуміння викликає той факт, що здійснення поліцейськими підрозділів ЮП заходів індивідуальної профілактики Інструкція з передбачає лише з дітьми, які перебувають на профілактичному обліку в поліції. Це формально виключає можливість поліцейського проводити попереджувальні та виховні бесіди з дитиною, вживати інших профілактичних заходів, якщо вона не перебуває на профілактичному обліку. Хоча така потреба може виникати, якщо дитина вперше вчинила адміністративне правопорушення (немає підстав для постановки на облік, але цілком доцільним є відвідування її за місцем для з'ясування умов проживання, а також чинників, які можуть негативно впливати на неї та спонукати до вчинення наступного правопорушення і т. ін. [4].

Отже, сьогодні можна констатувати певний прогрес в організації діяльності сучасних підрозділів ЮП (порівняно з колишніми підрозділами КМСД), що простежується у посиленні компоненту захисту прав дітей, особливо тих, які перебувають у складній життєвій ситуації та в конфлікті із законом. [5].

Разом з перевагами нової Інструкції, організація роботи підрозділів все ще вимагає коректив. Так, в Інструкції не зазначено скільки дітей має територіально обслуговувати ювенальний поліцейський. Також співробітники підрозділу ЮП повинні володіти спеціальними знаннями з психології підлітків, адже неповнолітні особи до 18 років є особливо вразливою групою населення.

1. Школа С. М. Правові засади профілактичної роботи Національної поліції України. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. – 2016. – Вип. – 3. – С. 129-132.

2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07 грудня 2017 р. № 2299-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>

3. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24 січня 1995р. № 20/95-ВР. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-вр>

4. Іщенко І.В. Проблеми та досягнення в організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. Правовий часопис Донбасу. 2018. № 3 (64). С. 94-99.

5. Про затвердження інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України [від 17 груд. 2017 р. №1044] – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18>